21.2.2023

Eduskunnan hallintovaliokunnalle
Asiantuntijakuuleminen 22.2.2023 (U 90/2022 vp.)

Komission ehdotus uudelleenlaadituksi unionin ampuma-aseasetukseksi

Yleistä komission ehdotuksesta

Komissio antoi 27 lokakuuta 2022 ehdotuksensa unionin uudelleenlaadituksi ampuma-aseasetukseksi (COM (2022) 480 final).[1] Ehdotuksella päivitettäisiin ja ajanmukaistettaisiin voimassa oleva unionin ampuma-aseasetus (EU) N:o 258/2012[2], joka korvattaisiin ehdotetulla uudelleenlaaditulla asetuksella.

Nykysääntelyä täydentämällä ja selkeyttämällä parannettaisiin ampuma-aseiden tuonnin, kauttakuljetusten ja viennin valvontaa ja aseiden jäljitettävyyttä. Tavoitteena on yhtäältä keventää laillisten toimijoiden hallinnollista taakkaa ja toisaalta torjua ja ehkäistä nykyistä tehokkaammin EU:hun ja EU:sta suuntautuvaa ampuma-aseiden laitonta kauppaa sekä kulkeutumista erityisesti vakavan ja järjestäytyneen rikollisuuden käyttöön.

Asetuksen soveltamisala säilyisi pääosin ennallaan. Asetusta sovellettaisiin unionin ja kolmansien maiden välillä siirrettävien aseiden tuontiin, vientiin ja kauttakuljetukseen. Ampuma-aseiden, niiden olennaisten osien ja ampumatarvikkeiden lisäksi asetuksen soveltamisala laajenisi käsittämään myös hälytys- ja merkinantoaseet. Asetusta ei edelleenkään sovellettaisi valtioiden välisiin asekauppoihin tai aseiden siirtoihin eikä asevoimien, poliisin tai julkisen viranomaisten käyttöön toimitettaviin aseisiin. Myös vanhat antiikkiaseet kuuluisivat soveltamisalan ulkopuolelle.

Asetuksen soveltamisala määriteltäisiin vastaavalla tavalla kuin voimassa olevassa ampuma-asedirektiivissä (EU) 2021/555)[3], minkä seurauksena automaattiaseet ja sotilaskäyttöön suunnitellut aseet voisivat kuulua asetuksen alaan silloin, kun niitä toimitettaisiin siviilitoimijoiden käyttöön. Uudelleenlaaditun asetuksen soveltumisen kannalta olisi siten määräävää se, että aseiden kauppa/siirto toteutettaisiin siviilitoimijoiden välillä, ei siirrettävien aseiden luonne siviili- tai sotilasaseina, kuten osittain nykyään. Muutoksella halutaan selkeyttää asetuksen soveltamisalaa ja yhdenmukaistaa sitä asedirektiivin kanssa.

---

[1] Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi ampuma-aseiden, niiden olennaisten osien ja ampumatarvikkeiden viennistä, tuonnista ja kauttakuljetuksesta sekä kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden vastaista Yhdistyneiden kansakuntien yleissopimusta täydentävän, ampuma-aseiden, niiden osien ja komponenttien sekä ampumatarvikkeiden laittoman valmistuksen ja laittoman kaupan torjuntaa koskevan lisäpöytäkirjan (YK:n ampuma-asepöytäkirja) 10 artiklan täytäntöönpanosta) (COM (2022) 480 final).
[2] Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) N:o 258/2012, annettu 14 päivänä maaliskuuta 2012, kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden vastaista Yhdistyneiden Kansakuntien yleissopimusta täydentävän, ampuma-aseiden, niiden osien ja komponenttien sekä ampumatarvikkeiden laittoman valmistuksen ja laittoman kaupan torjuntaa koskevan lisäpöytäkirjan (YK:n ampuma-asepöytäkirja) 10 artiklan täytäntöönpanosta ja ampuma-aseiden, niiden osien ja komponenttien sekä ampumatarvikkeiden vientiluvasta ja tuonti- ja kauttakuljetusmenettelyistä (EUVL L 94, 30.3.2012, s. 1).
[3] Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2021/555 aseiden hankinnan ja hallussapidon valvonnasta (EUVL L 115, 6.4.2021, s.1).

Voimassa olevaan asetukseen nähden uusia säännöksiä olisivat muun muassa aseiden tuontia ja kauttakuljetusta, viranomaisten välistä tarkastustietojen vaihtoa ja lupamenettelyiden digitalisoimista koskevat säännökset. Lisäksi asetuksella perustettaisiin kaksi uutta unionin sähköistä järjestelmää: sähköinen lupajärjestelmä sekä järjestelmä tuonti- ja vientilupien epäämistä koskevien tietojen vaihtamiseksi. Valtaosaa voimassa olevan asetuksen muista säännöksistä, kuten aseiden vientiä koskevia menettelysäännöksiä ja viranomaisten välistä yhteistyötä koskevia säännöksiä, myös ajantasaistettaisiin ja täydennettäisiin. Asetuksen artikloiden lukumäärä kasvaisi seitsemällätoista yhteensä 39 artiklaan sekä liitteidenkin lukumäärä kahdesta viiteen.

Selkeyden vuoksi voimassa oleva asetus kumottaisiin ja korvattaisiin ehdotetulla uudelleenlaaditulla asetuksella. Ehdotus tulisi voimaan kahdentenakymmenentenä päivänä sen julkaisemisen jälkeen ja siihen sisältyisi uusien sähköisten järjestelmien käyttöönottamiseen liittyvä siirtymäsäännös.

Vaikutuksista

Ehdotettu asetus on suoraan sovellettavaa unionioikeutta eikä se sinänsä edellytä erillisiä toimenpiteitä tullakseen kansallisesti voimaan. Alustavan arvion mukaan ehdotetut muutokset edellyttäisivät jossain määrin kansallisen ampuma-aselainsäädännön ja mahdollisesti myös poliisin tiedonsaantioikeutta koskevan kansallisen henkilötietosääntelyn ja rikosrekisterilainsäädännön sopeuttamista.

Komission arvion mukaan ehdotuksen täytäntöönpano edellyttäisi yhteensä 4,654 miljoonan euron kokonaismäärärahoja unionin talousarviosta kuluvan monivuotisen rahoituskehyskauden 2021-2027 aikana.

Alustavan arvion mukaan ehdotus ei aiheuttaisi merkittäviä lisämäärärahatarpeita Suomessa.

- Keskeinen lupaviranomainen asetuksessa tarkoitettujen ampuma-aseiden ja tarvikkeiden osalta Suomessa on poliisi. Puolustustarvikkeiksi katsottavien ampuma-aseiden ja –tarvikkeiden maastaviennin lupaviranomainen on puolustusministeriö. Tulli valvoo tuontia, vientiä ja kauttakuljetusta koskevien määräysten noudattamista.
- Unionin sähköinen lupajärjestelmä voi aiheuttaa hallinnolle lisäkustannuksia, joiden tarkkaa määrää ei voida vielä arvioida.
- Lupaviranomaisen uudet velvoitteet, esimerkiksi lupaedellytysten ja –ehtojen nykyistä laajempi tarkistamisvelvoite, lisäisivät jossain määrin lupaviranomaisten työmäärää, jota toisaalta taas menettelyiden ehdotetun yksinkertaistamisen ja digitalisoinnin voidaan arvioida keventävän.
- Tullin työmäärän ei myöskään voida arvioida lisääntyvän merkittävästi, sillä ampuma-aseet muodostavat melko pienen osan Tullin valvomasta tavaravirrasta ja tullimenettelyiden digitalisoinnin voidaan arvioida mahdollistavan Tullin tarkastuksen entistä paremman kohdentamisen.
- Alustavan arvion mukaan ehdotus ei aiheuttaisi merkittäviä lisäkustannuksia myöskään talouden toimijoille. Ehdotuksessa säädettäisiin tuonti- ja vientilupahakemukset maksuttomiksi. Sääntelyn yhdenmukaistamisen, selkeyttämisen ja menettelyiden digitalisoinnin voidaan arvioida vähentävän talouden toimijoiden hallinnollista taakkaa ja siihen liittyviä kuluja.
- Aseiden väliaikaista siirtämistä koskevien ehdotettujen uusien yksinkertaistettujen menettelyiden tarkoituksena on lisäksi vähentää metsästäjien, urheiluampujien, keräilijöiden ja näytteilleasettajien hallinnollista taakkaa ja siihen liittyviä kuluja.

Käsittelystä

Ehdotus käsitellään Euroopan unionissa tavallista lainsäätämisjärjestystä noudattaen yhteispäätösmenettelyssä. EU:n neuvostossa ehdotuksen käsittelystä vastaa neuvoston tulliliittotyöryhmä. Euroopan parlamentissa ehdotuksen pääkäsittelystä vastaa kansainvälisen kaupan valiokunta (INTA). Mietinnön esittelijäksi on nimetty Bernd Lange [S&D].

Ehdotuksen käsittely neuvoston tulliliittotyöryhmässä alkoi marraskuun 2022 lopussa ehdotuksen yleisesittelyllä. Yksityiskohtaisempi, ehdotuksen artiklakohtainen, käsittely alkoi kuitenkin vasta 11.1.2023. Siinä ja sen jälkeen helmikuussa pidetyssä kolmessa työryhmäkokouksessa ehdotuksen ensimmäinen tarkasteltu on edistynyt artiklaan 16 saakka. Jäsenvaltioiden alustavat yleiskannat ehdotukseen ovat olleet myönteisiä, joskin ehdotuksen yksityiskohtiin liittyy lukuisia kysymyksiä. Kaikilla, ml. Suomi, on vielä koko ehdotusta koskeva tutkimusvarauma. Puheenjohtajan tavoitteena on laatia ensimmäinen kompromissiehdotus, sekä mahdollisesti aikaansaada sen perusteella käytävien keskusteluiden pohjalta vielä neuvoston yhteinen kanta heinäkuuhun mennessä. Aikataulutavoite vaikuttaa kovin kunnianhimoiselta.

Suomessa neuvoston tulliliittotyöryhmässä käsiteltävien asioiden valmistelusta vastaa valtiovarainministeriössä tulliyksikkö. Ehdotusta koskeva U-kirjelmä valmisteltiin yhteistyössä sisäministeriön kanssa.

Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvosto pitää unionin ampuma-aseasetuksen ajantasaistamista ja uudelleen laatimista yleisesti ottaen kannatettavana ja tukee ehdotuksen tavoitteita. Ehdotus on omiaan tehostamaan ampuma-aseiden valvontaa ja jäljitettävyyttä ja sitä kautta myös edesauttaa nykyistä paremmin ehkäisemään ja torjumaan laitonta toimintaa. Valtioneuvosto suhtautuu myönteisesti myös asetusehdotuksen tavoitteisiin vähentää hallinnollista taakkaa sekä niistä aiheutuvia kustannuksia.

Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että ehdotusta käsiteltäessä:

- Huolehditaan siitä, että voimassa olevan asetuksen soveltamisalaan tai muihin säännöksiin tehtävät muutokset eivät heikennä valvontaa nykyisestä tai aiheuta aukkoja voimassa olevaan lupajärjestelmään. Tässä suhteessa erityisesti asetuksen soveltamisalaan tehtyjen muutosten sekä aseiden väliaikaisen tuontiin ehdotettujen kevennettyjen menettelyiden vaikutuksia on aiheellista vielä tarkasti selvittää.
- Pyritään siihen, että viranomaisille ja toimijoille asetetut velvollisuudet ovat mahdollisimman oikeasuhteisia ja riittävän selkeästi ja yksityiskohtaisesti säännelty. Se on tärkeää mm. toimijoiden oikeusturvan ja valvonnan tehokkuuden kannalta.
- Kiinnitetään sääntelyn johdonmukaisuuden ja selkeyden varmistamiseksi huomioita myös siihen, että asetus on unionin ampuma-aseita koskevan lainsäädäntökehyksen mukainen.
- Pyritään myös tulliselvityksen selkeyden ja sujuvuuden vuoksi siihen, että ehdotus on mahdollisimman yhdenmukainen tullilainsäädännön ja sen terminologian kanssa.

Ehdotettu uusi sähköinen lupajärjestelmä sekä tuonti- ja vientilupien epäämistä koskevien tietojen vaihtamista varten perustettava uusi järjestelmä lisäisivät digitalisaatiota ja hallinnollista yhteistyötä. Järjestelmien perustamiseen liittyvien velvollisuuksien sekä toimijoiden oikeusturvan vuoksi on tärkeää, että järjestelmiä

koskeva sääntely on selkeää, riittävän yksityiskohtaista ja että henkilötietojen suoja huomioidaan asianmukaisesti. On myös pyrittävä varmistamaan, että uusien järjestelmän toiminnallisuudet olisivat toteutettavissa kohtuullisin kustannuksin.

Jäsenvaltioille tulisi turvata riittävän pitkä aika asetuksen täytäntöönpanon edellyttämien kansallisten säädösmuutosten ja muiden tarvittavien toimien toteuttamiseen ja voimaansaattamiseen.

Ehdotetulla asetuksella siirrettäisiin komissiolle delegoitua säädösvaltaa. Valtioneuvosto pitää tärkeänä huolehtia siitä, että toimivallan siirto on perusteltua ja että toimivallan siirtoa koskevat säännökset ovat riittävän selkeitä, tarkkarajaisia ja tarkoituksenmukaisia.

Jukka M. Kekkonen
Lainsäädäntöneuvos
Valtiovarainministeriö | Tulliyksikkö
puh. +358 50 475 4464| jukka.kekkonen@gov.fi